

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 25.

ZATERDAG 19 JUNI 1926.

Foto C. Steenbergh.

DE REGENTESSEKAMER IN HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS
TE ROTTERDAM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL (25)	BLZ. 290
DE NIEUWE TOREN TE KAMPEN, NASCHRIFT DOOR C. J. WELCKER	BLZ. 291
HET DRENTSCHE HAAGJE (GEÏLL.), DOOR A. L.	BLZ. 292
AKELEI (GEÏLL.), DOOR V.	BLZ. 293
DE HENSCHOTER PLAS (GEÏLL.), DOOR B.	BLZ. 293
DEENSCH BRIEVEN UIT VERRE LANDEN III, DOOR KNUD POULSEN	BLZ. 293
HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM (GEÏLL.), DOOR Dr. H. C. H. MOQUETTE	BLZ. 289, 294—299
MERKWAARDIGE BLOEMEN (SLOT), DOOR A. J. VAN LAREN	BLZ. 298
KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (21)	BLZ. 299
WAAR BLIJFT MOEDER? (ILLUSTRATIE)	BLZ. 300

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

HEADON HILL.

25)

HET laatste woord was nauwelijks over zijn lippen gekomen of uit de open deur sprong een donkere gestalte als een luipaard omhoog en kwam regelrecht op Glenisters schouders neer. Zij wierp hem op den grond en door het breken van de elektrische lantaarn dompelde hij de oude graanschuur in diepe duisternis. Norman werd bijna onpasselijk door dien plotseligen overgang van wanhoop tot hoopt. Dat moest Alf zijn en wel Alf in zijn volle kracht. De heesche stem van zijn trouwen dienaar bevestigde die blijde veronderstelling.

„Hallo, kapitein!” hijgde Alf. „Hij is op den grond en hij moet op den grond blijven. Ik zal u heel gauw bevrijden. O, jij zwijn!”

Overmaat van zelfvertrouwen was altijd Grinsteads fout geweest en uit de worsteling, die volgde, begreep Norman, dat dit ook nu het geval was. Die laatste uitroep wees op tegenstand en de hijgende ademhaling der vechtenden voorspelde geen gemakkelijke overwinning voor een van beiden. In een doodelijken greep, waarbij elk trachtte den ander bij de keel te pakken, vochten zij als wilde katten.

De soldaat, met de training van vijf jaar oorlog achter zich, was het krachtigst, maar Glenister had het voordeel van zijn gewicht en zijn moed door den drank. Toen hij de trap afkwam, had hij een slok genomen uit de meegenomen whisky-flesch en het opwekkende vocht had hem den moed gegeven om na zijn eersten val zijn vijand aan te grijpen. Hij schopte en trapte en zijn groote handen grepen met de kracht van een beer. Maar Alf sprong overeind en sprong neer op den liggenden man, terwijl zijn zware laarzen precies zijn maag troffen. Het gekreun na deze behandeling was Alf niet voldoende. Hij sprong weer van den mishandelden buik van zijn verslagen vijand, nam het dikke hoofd in zijn gespierde

handen en sloeg het tegen den steenen vloer. Toen streek hij een lucifer aan.

„Alles in orde, mijnheer”, sprak hij. „Ik heb hem in slaap gemaakt en nu zal ik voor u zorgen. Lieve hemel!” voegde hij erbij, toen hij den toestand van zijn meester zag. „Ik hoop dat ik het beest heb vermoord”.

„Laten wij hopen dat hij krankzinnig is, ouwe jongen”, zei Norman zwakjes.

Hij heeft nooit geweten hoe Alf hem zoo gauw vrij kreeg. De soldaat moest gereedschap maken van stukken ijzer, die op den grond lagen en even later tilde hij zijn meester op met de teederheid van een moeder voor een ziek kind.

„Kunt u loopen, mijnheer, als u op mij steunt? Zoo ja, hoe eerder wij heengaan, hoe eerder wij dien verwenschten schurk in de nor hebben. Ik heb in het bosch een ouden man ontmoet die de politie ging halen. Maar ik vergat dat er ook een dame bevrijd moet worden, nietwaar?”

Norman zei, dat hij wel in staat zou zijn zich zonder hulp te bewegen en dat het vrij maken van de dame vóór alles ging. Zij was opgesloten in een bovenkamer en haar deur was zeer zeker op slot.

Alf stak weer een lucifer aan.

„Dan zal de sleutel zeker in den zak van dien kerel zitten. Ik zal eens kijken”.

Er waren verscheiden lucifers nodig om de wijde zakken van Sir Dudley Glenister te doorzoeken en er kwamen heel wat dingen uit — geld, sigaren, de groote cognacflesch — maar geen sleutel. Toen ging Alfs laatste lucifer uit. Hij schopte tegen de reusachtige dijen van den baronet en toen herinnerde Norman zich plotseling, dat hij een elektrische lantaarn had meegebracht en dat zijn beulen hem dien niet hadden afgenomen. Hij opende hem en het onderzoek begon opnieuw. De sleutel werd op den vloer gevonden, dicht bij den verslagen vijand. Norman raapte hem op.

„Vooruit!” riep hij uit. „Naar boven”.

„Geef u mij dat licht, mijnheer”, zei Alf rustig. „Ik laat bij dien snurk niets aan het toeval over”.

Hij bukte zich en liet het licht op Sir Dudley schijnen. De baronet haalde rochelend adem en er was geen leven in de wijd-geopende, starende oogen. Alf tilde een arm op, toen een been. Zij vielen beide weer neer in hun vorigen stand.

„Buiten gevecht gesteld, mijnheer”, was de uitspraak van den ex-soldaat. „Nu zullen wij eens naar de jonge dame gaan kijken”.

„Ga jij voor”, zei Norman. „Jij hebt hier het commando”.

Meester en knecht verlieten de kamer en zoodra zij begonnen de trap op te klimmen, liet de liggende figuur zich op zijde rollen. Met opeengeklemd tanden om een eventueel gekerm te onderdrukken, sleepte Dudley Glenister zijn gekneusd lichaam over den vloer. Meer dan eens moest hij ophouden om zijn krachten te verzamelen, maar haat joeg hem voort en ten slotte bereikte hij den ingang. Als een reusachtig reptiel wrong hij zich over den grond tot zijn zoekende vingers stroo aanraakten. Hij glimlachte en tastte omzichtig naar het blik. Toen zocht hij in een binnenzak van zijn vest, dien Alf niet had gezien, en vond een zilveren lucifersdoosje. En weer glimlachte hij.

Intusschen had boven een vreemde ontmoeting plaats. De bevrijders zagen Miss Kathleen Glenister bij het raam staan, en tot hun verbazing was de kale kamer zoo helder als de dag.

„Zoo, zoo!” riep het meisje vinnig uit. „Beter laat dan nooit. Als men in aanmerking neemt, dat de feestelijkheden al minstens tien minuten aan den gang zijn, heeft het wel heel lang geduurd eer je je om mij hebt bekommerd”.

Alf liep naar het raam en keek naar het veld, waar menschen doelloos in het elektrische licht schenen rond te rennen.

„Het zijn die verwenschte komedianten”, verklaarde hij. „Zij zijn spoediger gekomen dan ik dacht. Het spijt mij, Miss, maar ik had de grootste moeite om den kapitein beneden te bevrijden, anders zou ik eerder hier geweest zijn”.

Eenige woorden van Norman wierpen wat meer licht op de zaak.

„Ik wist al een uur, sedert Hinkley kwam, dat alles in orde zou komen”, verklaarde Kathleen. „Hij zei dat hij hulp ging halen, en toen al die drukte beneden begon, dacht ik dat hij teruggekomen was en ik was verbaasd, dat niemand mij kwam halen. U moet het mij niet kwalijk nemen. Ik ben erg zenuwachtig. Dudley zei dat hij naar beneden ging om jou af te ranselen en den molen in brand te steken”.

„Dank zij mijn betrouwbaren Alf hier, is Dudley bewusteloos geslagen en hij zal een gemakkelijke prooi zijn voor Hunkley's politie-agent als die hier komt”, zei Norman. „Ons eerste werk is, dien walgelijken molen te verlaten en ons binnen enkele seconden bij die vroolijke pretmakers beneden te voegen”.

„Ik zal mijn hoed opzetten”, zei Kathleen.

Maar voor zij dit kon doen, sprong Alf grommend als een kwade hond, naar de deur en Norman uitte een kreet van schrik.

Want een golf scherpe rook was de kamer binnengedrongen en van beneden bereikte hen het geknetter van vlammen.

„Hij heeft ons beetgehad!” zei Alf. „Mijn eigen domme schuld doordat ik zoo weekhartig was. Ik had hem meteen moeten dood slaan en niet zoo stom goedig moeten zijn”.

„Hoe dan ook”, merkte Kathleen kalm op, „het zal een duidelijk bewijs zijn, dat hij George heeft vermoord. Ik heb Hinkley verteld wat hij van plan was te doen. Als hij niet opgehangen wordt wegens moord, dat zal het hiervoor gebeuren”.

Een woeste opwinding gloeide in het gelaat van het meisje. De twee mannen keken haar verbluft aan. In het uur dat zijzelf in groot gevaar verkeerde, terwijl de dood haar nabij was, kon zij alleen denken aan de wraak, waarvoor zij zoo hard had gestreden.

„Ik ben blij dat u er zoo over denkt, Miss”, zei Alf, „dat zal hetgeen volgt des te gemakkelijker voor u maken”.

Toen liep hij naar het portaal en keek over de vermolmde leuning naar beneden. De scherpe rook deed hem bijna stikken.

„De eenige kans”, zei hij hoestend en liep snel de kamer weer in.

ZESENDERTIGSTE HOOFDSTUK.

DE HELDENDAAD VAN MR. COLNE.

Wij hebben Inspecteur Wagge en Mr. Stephen Colne verlaten toen zij van Colnbrook Towers vertrokken om door het bosch naar het veld te wandelen, waar de staatsman volgens belofte den detective het bewijs zou leveren van Sir Dudley's schuld, en wij zagen dat deze twee mannen hun plaats van bestemming bereikten op het kritieke oogenblik, dat Mr. Fabian Wommersley's elektrisch apparaat in werking was gesteld.

De voetgangers bleven stilstaan bij dit onverwachte schouwspel, terwijl Wagge een zijdelingschen blik wierp op zijn metgezel, alsof hij zekerheid wilde hebben dat de verassing voor Mr. Colne even groot was als voor hemzelf.

„Een raar stelletje”, zei de inspecteur. „Hebt u mij daarvoor hierheen gebracht, mijnheer?”

„N-nee-en”, was het lang gerekte antwoord. „Waar houdt u het voor?”

„Film-acteurs, die een opname maken”, zei Wagge, en zijn toon miste den gewonen eerbied jegens den minister. „Lijkt een beetje vreemd, mijnheer, ten opzichte van het krachtige bewijs dat den Beechwood baronet in onze handen zou brengen. Deze vertoening kon niet hebben plaats gehad zonder zijn goedvinden, en moordenaars werpen geen elektrisch licht over hun misdadige geheimen”.

„Wat moeten wij doen?” zei Mr. Colne zwakjes.

„Ons bij de menigte voegen en trachten het geheim te doorgronden”, zei Wagge.

Zoo kwam het, dat zij in den lichtstraal kwamen, geworpen door het apparaat van het Amphibian Syndicate, en „Miss Maud Blair” zoo deden schrikken dat zij door den schok op het molenrad viel en tegen het metselwerk van den dam werd gedrukt. Onbewust van de rol, die zij in deze catastrofe hadden gespeeld, stonden zij op den oever en keken naar de vreemde sprongen van Mr. Wommersley. Wagge's scherpe blik dwaalde overal heen, maar hij kon niets bemerken, dat met zijn geval in verband stond en hij begon te gelooven, dat hij voor den gek was gehouden.

Pas toen de groote man naar den dam rende, begon de inspecteur te begrijpen, dat er een ongeval had plaats gevonden en toen John Grimes zijn dochter naar den oever bracht en haar neerlegde, kreeg Wagge een schok door zijn leden, toen hij de gekwetste actrice herkende als Mrs. Simon Trickey, van Lipscombe Road, Brixton. Op het oogenblik, dat hij haar herkende, voelde hij dat Mr. Colne krampachtig zijn arm greep.

(Wordt vervolgd).

De Nieuwe Toren te Kampen.

NASCHRIFT.

HET was in het jaar 1646, dat een gedeelte van de Kamper Heilige Geestkapel met bijbehorenden klokkentoren afbrandde en dat als gevolg van die ramp de stedelijke regeering spoedig daarna besloot, daar ter plaatse een nieuwen toren te doen bouwen”, schrijft de heer A. J. Reijers in „Buiten” van 29 Mei 1926. In een noot wordt hieraan toegevoegd: „Ten onrechte wordt wel eens, ook door Kampen's archivaris, beweerd, dat deze *kapel* een kerk zou zijn geweest. In Lindeborn's *Historia Episcopatus Daventriensis* en in Muller's *Kerkelijke indeeling*, omstreeks 1550, van het bisdom Utrecht, wordt nadrukkelijk gesproken van H. G. kapel! Men *noemde* reeds in vroegere eeuwen dit gebouw wel eens verkeerdelijk kerk”. ☞ Het wil mij voorkomen, dat deze inleiding en noot eenige herziening behoeven. Daar van mijne opvattingen eene verkeerde voorstelling gegeven wordt, welke men nog door foutieve aanhaling van Lindeborn en Muller tracht te versterken, meen ik in ditzelfde tijdschrift met een kort naschrift geen onnut werk te verrichten. — ☞ Uit de authentieke stukken blijkt zeer duidelijk, dat in 1646 noch *een gedeelte van de Heilige Geestkapel* met bijbehorenden klokkentoren, noch zooals vroeger door mijnen bestrijder betoogd werd, *alléén de oude, middeleeuwsche Heilige Geesttoren, zonder kerk*, afbrandde, maar de geheele H. Geestkerk met een zich op het dak bevindend torentje. ☞ De oorspronkelijke plannen waren, om het oude torentje op de Heilige Geestkerk, dat dreigde om te vallen, door een nieuw, iets grooter torentje te vervangen ¹⁾. Na eenig meeningsverschil werd besloten, dat het werk op dezelfde plaats op de H. Geestkerk zou worden uitgevoerd ²⁾. Dit voornemen werd echter door eene onverwachte oorzaak te niet gedaan. ☞ „Den 16en September 1646 is brand ontstaan; de klokken zijn gesmolten en in het kerkje, waar alles gereed gemaakt was om de toren hooger en sierlijker te maken, is ook alles verbrand”, aldus vermeldt een „korte chronyke der stad Campen”. Deze mededeelingen kloppen geheel met den inhoud der officiële stukken ³⁾. ☞ Bij het leggen van het fundament voor den Nieuwen Toren wordt nog uitdrukkelijk bepaald, dat deze een weinig vooruitgebouwd zal worden ter plaatse van de afgebrande H. Geestkerk ⁴⁾. ☞ Zonder twijfel had de oudste der liefdadige instellingen te Kampen, het Heilige Geestgasthuis, dat in het jaar 1300 reeds bestond, een eigen kapel, maar deze kapel heeft, waarschijnlijk dank zij hare ligging in het midden der stad, eene bijzondere betekenis gehad. Zij bezat vele voorrechten en heeft zeker als kerk dienst gedaan. Door het aanhalen van Lindeborn's *Historia sive Notitia Episcopatus Daventriensis* word ik eerder in mijne overtuiging gesterkt, inplaats dat het als bewijs tegen mijne opvatting kan aangevoerd worden. In hoofdstuk VI, waarin van het dekenaat van Kampen sprake is, worden op p. 274 de „*Xenodochia*” van Kampen genoemd. „*Quae sub pauperum persona inhabitat. — Primum Spiritui Sancto sacrum est, in cuius Ecclesia 5 vicariae. — Secundum D. Gertrudi inscriptum est in cuius Capella 2 vicariae. — Tertium S. Catharinae consecratum est & lepra contaminatis appropriatum, cuius Anno 1403 cum Capella, in qua unica vicaria, primus fundator et dotator Pelgrimus Morre et a Religionis turba disturbium*”. Bij het St. Geertruids- en het St. Catharina gasthuis, waarvan het laatste de melaten herbergde en dat in den godsdienstoorlog verwoest werd, wordt dus duidelijk van de *capella* gewag gemaakt, eveneens op p. 285, waar, bij de bespreking van het Heilige Geest Gasthuis te *Genemuiden* wederom van een kapel sprake is en wel in de volgende bewoordingen: „*Xenodochium Spiritui Sancto sacrum est, in cuius Capella locum habet vicaria unica*”. Alleen bij het Heilige Geest Gasthuis te Kampen wordt van „*ecclesia*” gesproken. ☞ Ter oplossing van eene kwestie „kerk” of „kapel”, zooals deze hier opgeworpen wordt, kan dus allerminst Lindeborn als bewijs aangevoerd worden. Eveneens is de aanhaling van Muller's, *De Kerkelijke Indeeling* omstreeks 1550, I Het Bisdom Utrecht, waar op p. 470 onder *Campen* slechts „Het Heilige geestgasthuis aan de Oudestraat” staat, met verwijzing naar *Hist. Ep. Daventr. van allen grond ontbloot*. De inhoud is hierboven betreffende dit punt reeds medegedeeld.

¹⁾ Resolutiën van Schepenen en Raden, 21 Februari 1646. ²⁾ Ibidem, 9 Juni 1646. ³⁾ Ibidem, 23 September 1646. ⁴⁾ Ibidem, 27 Februari 1649.

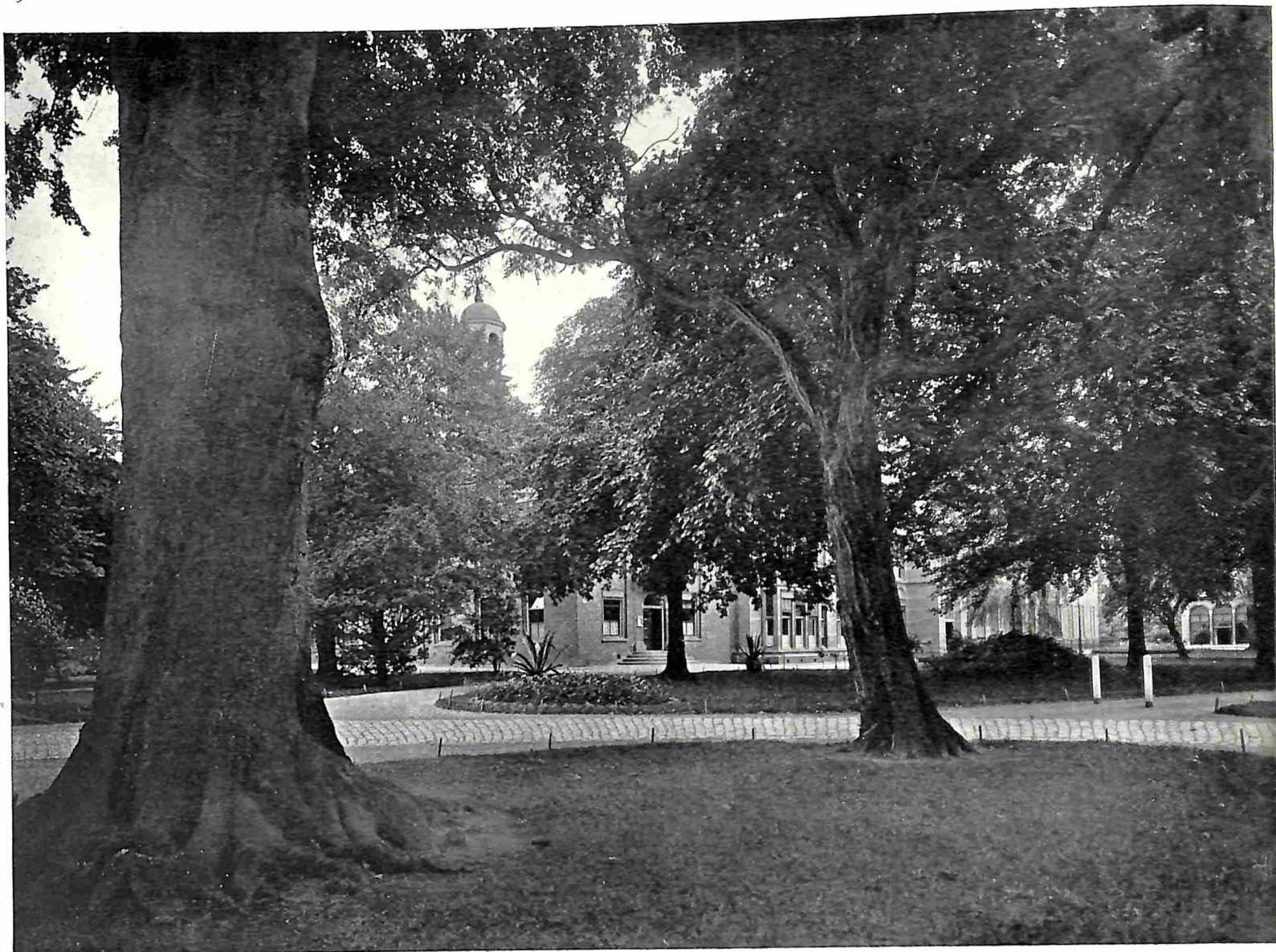

Foto C. Steenbergh.

DE BRINK TE ASSEN.

HET DRENTSCHE HAAGJE.

WIE weet, hoe in de Nieuwe Wereld uit simpele nederzettingen van avonturiers of goudzoekers binnen enkele tientallen jaren geweldige bevolkingscentra van vele tienduizenden inwoners groeiden, zal zeker slechts matig geïmponeerd worden door den groei van Assen binnen 1¹/₄ eeuw, van vredig Drentsch dorpje met een 700 zielen, tot vriendelijke hoofdstad met omstreeks 17.000 inwoners. Maar — ons land is nu eenmaal niet het land der onbegrensde mogelijkheden en der overbluffende cijfers, en — Assen moge dan niet een miljoenenstad zijn geworden, het feit dat het vroeger nauwelijks bekende gehuchtje, nog in den aanvang der 19de eeuw een klein dorpje, thans wat zielental betreft de eeuwenoude hoofdstad van Zeeland bijna is voorbijgestreefd, geeft wel aanleiding, er even stil bij te staan. ☼ Vele eeuwen lang is Assen niet meer geweest, dan een nietig gehucht, tot het kerspel Rolde behoorde, dat zijn enige beteekenis ontleende aan een klooster van de orde der Cisterciënzers, Maria-Kamp geheeten, gesticht nabij Coevorden, doch ± 1255 naar Assen verplaatst. Deze abdij nam allengs in aanzien toe en dochters van aanzienlijken huize werden er in opgenomen. In het begin der 16de eeuw begon de luister der abdij af te nemen, hare inkomsten gingen achteruit en de wereldlijke overheid veranderde het geestelijk gesticht in een sterkte, met wallen en grachten omgeven en van bezetting voorzien. ☼ In 1600 trokken de Staten van het landschap Drenthe het bestuur der goederen tot zich en enkele jaren later verboden zij het toelaten van nieuwe kloosterlingen; de aanwezige nonnen, die bezwaar hadden zich elders te vestigen, mochten in het convent blijven. Een met het oog op de tijdsomstandigheden tamelijk liberale houding, die echter aan het bestaan van het klooster weldra een einde maakte. ☼ Weldra werd het kloostergebouw, zoo geschikt gelegen in het centrum van het „Landschap”, door de Staten tot plaats hunner

samenkomsten aangewezen; reeds in 1603 was Assen de plaats geworden waar het College van Drost en Gedeputeerden — het dagelijksch bestuur dus — zijn vergaderingen hield, aanvankelijk in een der hoeven nabij de Abdij. ☼ Ziedaar dan Assen tot „hoofdstad” van het gewest geworden, een wel zeer kleine hoofdstad echter, die echter langzamerhand door den bouw van een aantal huizen in beteekenis toenam. Grooter werd die beteekenis in 1780, toen de Drentsche Hoofdvaart van Meppel naar Assen voltooid was, en aan het einde daarvan een haven, de Kolk, werd aangelegd. Assen kreeg toen langzamerhand een meer stedelijk karakter. Den naam van „stad” ontving het eerst in 1809 van koning Lodewijk Napoleon; door de aangename en gezonde ligging van het plaatsje bekoord, besloot hij er een zomerverblijf voor zich te doen bouwen en er een voorname opvoedingsinrichting te stichten; bij voornemens is het echter gebleven. ☼ Ondanks zijn uitbreiding heeft Assen zijn dorpsch karakter niet geheel verloren; dat karakter overheerscht vooral op de Brink, het ruime, met mooi geboomte begroeide plein, dat als het centrum van Drenthe's hoofdstad is te beschouwen en waaraan haar voornaamste gebouwen staan: het Provinciehuis, het Stadhuis (oorspronkelijk de kerk der Abdij), en daarachter het Archiefgebouw (waarvan de oude kruisgang der Abdij deel uitmaakt). Overigens is de jonge stad niet rijk aan bezienswaardige gebouwen. Maar het kan trotsch zijn op iets anders: een prachtig bosch van dennen- en eikenhout, door statige lanen doorsneden, bijkans in de onmiddellijke nabijheid van de bebouwing gelegen en omstreeks 100 H. A. oppervlakte beslaande. Behalve aan het nog half dorpsche karakter van Assen en zijn betrekkelijk ruimen aanleg, is het zeker mede aan dit bosch te danken, dat Drenthe's landelijke en tegelijk stedelijke hoofdplaats wel eens het „Drentsche Haagje” wordt genoemd. Moge het zijn aantrekkelijkheid van landelijke stad steeds ongerept bewaren.

A. L.

AKELEI

(AXUILLEGIA VULGARIS).

Als sierplant in onze tuinen is de akelei vrij algemeen. De bloemen zijn violet, rose, of wit. Ook in het wild wordt de akelei aangetroffen, naar mijn ervaring meestal violet van kleur. Men vindt ze voornamelijk in bosschen of andere beschaduwde plaatsen, doch neemt aan, dat ze dan verwilderd is. ☼ De bladeren zijn mooi groen en fraai van vorm. De eigenaardige bloemen hangen als klokjes aan het eind der bloemstengels. Zoolang de bloemen nog in den knop zitten, staan ze naar boven gericht, doch ontplooien ze zich dan buigen zich de steeltjes en gaat de bloem hangen. We moeten hierin zien een maatregel ter voorkoming van vochtig worden van het stuifmeel door regen of dauw. Want is bescherming van het stuifmeel niet langer noodig, dan ziet men de zich ontwikkelende vrucht zich weer rechtstandig naar boven richten, wat de afbeelding duidelijk doet zien. Elk van de vijf kroonbladen der bloem bezit een honigbereidende spoor, die aan den top wat verwijd is. ☼ Ook in de symboliek spelen de bloemen een rol. Het driekleurig viooltje wordt beschouwd als het symbool van liefdeloosheid en partijdigheid, het Klokje van babbelsucht, de Klit van aanhankelijkheid en opdringerigheid, de Distel van weerbaarheid, de Tulp van trots, het Heidekruid van de eenzaamheid en de Akelei van de ondankbaarheid. V

DE HENSCHOTER PLAS.

HET kleine meertje, aan den zoom van de Henschoter bosschen gelegen onder de Utrechtsche gemeente Woudenberg, in de wandeling de „Veenplas” genaamd of ook wel — schoon abusievelijk — „het Treeker meertje”, naar het landgoed den Treek, dat evenwel wat noordelijker is gelegen, is te beschouwen als een der overblijfselen van de aan den zoom der Geldersche Vallei veelvuldig voorkomende veenformaties, waarvan sommige nog zichtbaar zijn, andere ondergronds worden aangetroffen. Het idyllische plekje, hieronder afgebeeld, is niet alleen van bijzondere waarde uit een oogpunt van natuurschoon, maar ook vanwege den plantenrijkdom, die er wordt aangetroffen. ☼ De bekende botanist uit vroeger dagen, F. W. van Eeden, bracht er vaak en gaarne een bezoek en inderdaad, dit kleine plekje herbergt nog vele vertegenwoordigers der zoo rijke veenflora. Wij zeggen „nog”, want voor enkele jaren scheen het met de schoonheid van dit plekje gedaan, ten gevolge van het veelvuldig bezoek en de daarmee gepaard gaande vernieling. Een en ander is dan ook oorzaak geweest dat het meertje thans strenger wordt bewaakt en niet dan met vooraf verkregen vergunning bezocht mag worden. De bedoeling is, het een reeks van jaren absolute rust te gunnen, opdat de natuur zich volkomen herstelle. ☼ Het Henschoter bosch is te beschouwen als een overblijfsel van een der vier oude Foreesten, welke reeds in den schenkbrieff van Karel de Grootte, anno 777, genoemd worden. In dezen brief, waarbij de Vorst deze bosschen beleende aan St. Maarten van Utrecht, is sprake van „Hengiscoto”, welk woord duidelijk de overeenkomst in naam doet blijken en wordt nader aangeduid als: „een woud aan den oever van de Eem gelegen”. Wanneer wij ons voorstellen dat de Geldersche Vallei in die dagen van de verschillende beken, welke thans den Eem vormen, veel water ontving, dat soms tijdelijk nog vermeerderd werd door hoog water van den Rijn — waterstanden die ook wel zullen hebben bijgedragen tot de veenvorming — dan is de ligging „aan de Eem” hiermede verklaard, of althans aannemelijk gemaakt. Het Henschoter bosch is dus een van de weinige voorbeelden van

een bosch, dat zijn naam door een reeks van eeuwen heen bleef voeren, en het „Henschoter meertje” wordt hiermede ook een historisch belangrijk plekje, dat verdient als „Natuurmonument” te worden bewaard en ontzien. B.

Deensche brieven uit verre landen.

III.

SIËSTA IN DEN PALMTUIN.

DE Zondagslunch is verorberd, en bij de beschaduwde tafel onder den vijgenboom geniet ik van mijn siësta en van het gezicht op den palmtuin, die als het ware in een telkens weer tegengehouden val al zijn kleurige en in elkaar geslingerde schoonheid over de terrassen naar beneden, naar de rivier zendt. Een bekoorlijke jungle van palmen en wijnranken, van rozen, vijgen- en citroenboomen. ☼ De zon brandt op den tuin, en het licht wordt op de gladgepolijste bladen van de oranjeboomen gebroken als in tienduizenden kleine ovale spiegels. Geen tak verroert zich. De tuin ligt volkomen stil als bezwijmd door de warmte. Alleen de lucht trilt door het gegons van de insecten en het gezang der sprinkhanen en cicaden. ☼ De libellen komen aanvliegen op hun doorschijnende vleugels, die ritselen als nieuwe tienkronenpapiertjes. Zij houden twee seconden stil in de lucht, nemen als het ware een overzicht van alle heerlijkheid en galoppeeren weer weg. De vlinders, die te diep in een bloemkelk gekeken hebben, wankelen met een zacht getuimel door de lucht, nu eens naar rechts en dan weer naar links, in de war en onzeker, alsof zij het spoor bijster zijn en den weg zoeken. ☼ Er is een sterk leven in het middaguur in dezen door het zonlicht gevulden tuin, maar het is geen lang leven. Het tempo is haastig en gejaagd. Hoe kort was bijvoorbeeld het leven van de slingerrozen? Gisterenmorgen vroeg hingen

Foto J. Vijverberg.

AKELEIEN.

Foto C. Steenbergh.

DE HENSCHOTER PLAS ONDER WOUDEBERG.

oude gewone tijden van het jaar, pas langzamerhand begrepen zij de nieuwe omstandigheden. ☞ Die import van de fauna en flora uit het vaderland heeft vele gevallen het vijfde werelddeel op fantastisch hooge kosten gejaagd. De overplanting bijvoorbeeld van het Engelsche wilde konijn, dat hier een ware landplaag geworden is, heeft de Australische staten vele honderden millioenen gekost. De eveneens ingevoerde braamstruik kost ieder jaar de Australische farmers millioenen. De huizenhooge struiken, die zich verstikkend over de velden vertakken en onder wier beschermende prikkeldraadranken de konijnen zich verschansen, worden in den drogen zomertijd afgebrand en afgehakt, maar als met een tooverslag herrijzen zij weer in den vochtigen winterregentijd. Het is slechts een magere troost voor de kolonisten, dat zij 's Zondags de kinderen op bramen kunnen uitsuren en zij ze terug kunnen zien keeren met gevulde manden, met blauwzwarte monden en met lange witte krassen op de bruine, door de zon verbrande beenen — net als toen zij zelf jong waren en op bloote voeten langs de braamstruiken liepen in Engeland. ☞ Het waren echter voornamelijk Noordsche vogels, die de kolonisten invoerden, maar ook die hebben over het algemeen het land op groote kosten gejaagd. Wat de import van de musch het land gekost heeft, is niet gemakkelijk uit te rekenen, maar weinig is het niet. In groote troepen werpen de musschen zich op de tarwvelden en de boomgaarden en plunderen die danig. Hier in den tuin aten zij het vorige jaar voor 2800 kronen kersen op, dat is toch geen kleinigheid. ☞ De musch is in de steden nuttig en aardig. Zij werkt daar veel afval weg, en zij verlevendigt zelfs de meest doodsche straten en markten. Een stad zonder musschen zou wonderlijk stil en eenzaam zijn, als een gezin zonder kinderen. In de steden is de musch op haar plaats, maar op het land moet zij, in ieder geval hier, kort gehouden worden. ☞ Juist op dit oogenblik strijkt een andere geïmporteerde vogel, een spreeuw, op den top van een amandelboom neer. Die ziet er zoo mager uit, maar hij is ook doornat van een bad beneden aan de rivier. Zooals alle vroolijke fransen, die zich na een bad in de zon zitten te koesteren, fluit hij er lustig en goedghumeurd op los met den snavel in de lucht. Aan die vooruitgestoken jubelende keel steken drie kleine natte veertjes uit, als een klein sikje, die onder het zingen bewegen; en als om kracht aan zijn zang bij te zetten slaat hij voortdurend zijn vleugels tegen zijn lijfje aan met kleine schurkende bewegingen. Hij ziet er, zooals hij daar zijn nieuwste liedje zit te zingen, zoo lief uit, dat het me spijt, dat ik hem op de bank der beschuldigten moet zetten, maar de waarheid moet voor den dag. De spreeuw is niet populair in het vijfde werelddeel. Hij wordt hier, en niet ten onrechte, als een schadelijk dier beschouwd. De zaak is namelijk deze, dat de spreeuw hier voornamelijk vegetariër is geworden. Men kan het den vogel niet kwalijk nemen, dat hij in het warme klimaat de frissche, koele vruchten boven larven en andere zware vleeschgerechten doet stijgen. Neen, maar de boomgaarden

zijn er de dupe van, die plundert hij onbarmhartig, druiven, vijgen, moerbeien, perziken — alles gaat er aan, en daar zijn eetlust ongeveer gelijkstaat met dien van een gedurende vele jaren getraind schutter, zal men begrijpen, dat een spreeuw in den loop der tijden vrij wat per couvert kost. ☞ De spreeuw en de musch, die beide zeer heerszuchtige vogels zijn, doen bovendien groote schade, door vele van de heel kleine in het land thuishoorende vogels te verjagen, die door de farmers zoo op prijs gesteld worden, omdat ze niet anders dan insecten eten en zich nooit aan koren of vruchten vergrijpen. Zooals de blanke de zwarte inboorlingen verdrongen heeft, zoo verdringen ook de vogels van den blanke de vogels, die in het land geboortig zijn. ☞ Het aanpassingsvermogen van de spreeuw en musschen is kolossaal. Zij hebben zich zelfs over de zuiver tropische streken van het werelddeel verbreid. Het kan overigens van alle daar thuis behorende vogels gezegd worden, dat zij uitstekend de droge en heete zomers van Australië verdragen. Ofschoon zij niet zooals wij menschen een laagje uit kunnen trekken, maar genoodzaakt zijn met veeren aan rond te springen, hebben zij oogenschoonlijk geen last van een temperatuur van 35° Celsius in de schaduw. Pas als het kwik tot boven de 40° stijgt, beginnen ze het te kwaad te krijgen. Zij vliegen in de schaduwrijkste boomen, waar zij kortademig met wijdopengesperden snavel zitten en met de vleugels uitstaande van het verhitte lijf. Dat flatteert ze niet, ze zien er in die houding zoo wonderlijk demonisch en afstootend uit. (Slot volgt.)

Naar het Deensch van
KNUD POULSEN.

Het Gereformeerd Burgerweeshuis te Rotterdam.

DIT weeshuis heeft in 1698, in 1798 en in 1898 achtereenvolgens zijn 100-, 200- en 300-jarig bestaan gevierd, doch deze herdenkingen betroffen alleen het gebouw in de Goudschewagenstraat en niet het ontstaan der stichting, waarvan de datum onbekend is. Toch wil ik een enkel woord wijden aan de voorloopters van het tegenwoordige tehuis voor weezen. ☞ Volgens overlevering zouden in de bestende eeuw twee

haringreiders een weeshuis gesticht voor 28 poorters-kinderen. Daarop beroepen regenten zich o.a. in 1599 in een brief aan de Staten. Van een weeshuis wordt het eerst in 1561 gewag gemaakt. Dan vinden wij de weezen in het St. Anthonis-gasthuis, dat in 1437 op de Hoogstraat gesticht was voor ouden van dagen en zieken, behorende tot het St. Anthonis-gilde. Of de weezen pas in 1561 daar gehuisvest zijn en of zij vóór dien tijd ook nog elders gewoond hebben, blijkt niet. ☞ Reeds in 1578, waarschijnlijk wegens gebrek aan ruimte, moest een nieuwe woning gezocht worden. Een gedeelte van het St. Agathaklooster, gelegen in de Westewagenstraat, ten noorden van de Vierwindenstraat, stond de stad voor dit doel af, en op het terrein van het voormalige St. Anthonis-gasthuis werd een straat aangelegd, die, evenals de toen over den Steiger gelegde brug, in de namen Weezenstraat en Weezenbrug de

Foto C. Steenbergh.

HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM. HOOFDINGANG NAAR DE BINNENPLAATS.

herinnering heeft bewaard aan de laatste bewoners van het gasthuis. Ook in hun tweede tehuis bleven de weezen niet lang. In plaats van de 28 kinderen waren in 1592 al 80 opgenomen en een grootere ruimte was noodig; 1 April zien wij dus de weesjes verhuizen naar het oude St. Annaklooster in de Goudschewagenstraat, dat al sinds jaren als pesthuis dienst deed. De kinderschaar was onderwijl tot 106 aangewassen. Van oudsher heeft men voor de toelating der kinderen vastgehouden aan drie voorwaarden, n.l. poorterschap der ouders, geboorte uit een wettig huwelijk en ontbreken der noodige middelen, waaruit de kinderen onderhouden konden worden. Onder den drang der omstandigheden is echter de eerste voorwaarde niet altijd in acht genomen en menig arm „uytheemsch” weesje in het burgerweeshuis terecht gekomen. Oorlogen en pestilentiën stemden de stedelijke regeering en regenten dikwijls tot barmhartigheid. Het aantal verpleegden heeft in den loop der tijden wel sterk gevarieerd. Het Nieuwjaarslied der weezen van 1601 geeft 135 weezen op, omstreeks 1640 waren er 400 en in

1675 zelfs 600, wat dan ook het grootste aantal geweest is. In 1785 was de weezenbevolking gedaald tot 285 doch in 1796 door den ongunstigen tijd weer gestegen tot 414. Op de daling na 1675 had de stichting van eigen weeshuizen door allerlei godsdienstige gezindten veel invloed gehad; in het begin der 19de eeuw gaf het vertrek der stadsweezen, d.w.z. weezen, die niet aan de vereischte voorwaarden hadden kunnen voldoen en niettemin opgenomen waren bij gebrek aan een ander tehuis voor hen, groote verandering. Omtrent den godsdienst der kinderen was bij de alleenheerschappij der R. K. Kerk oorspronkelijk natuurlijk niets bepaald, doch nadat de Hervormde godsdienst staatsgodsdienst was geworden, werden de kinderen in Calvinistischen geest opgevoed, wat

aanvraag om kinderen van andere kerkgenootschappen op te nemen tegenhield, zoodat tenslotte alleen de Hervormde kinderen waren overgebleven. Dit heeft geleid tot den tegenwoordigen naam van Gereformeerd Burgerweeshuis. Kinderen beneden de zeven jaren werden vroeger niet opgenomen, doch die leeftijdsgrens is langzamerhand verlaagd; oudtijds verlieten de weezen op hun 25ste jaar het huis, nu is voor meisjes van 19 jaar de tijd van vertrekken gekomen, voor de jongens een paar jaar later. In 1926 zullen, als de oudste weezen het huis verlaten hebben, er nog slechts 160 overblijven, waarvan de jongste 3½ jaar telt. De vermindering van aanvragen om plaatsing in de laatste jaren zal evenwel ook wel toegeschreven mogen worden aan de voorkeur bij velen voor gezinsverpleging. Het oude pesthuis besloeg in 1598 ongeveer het terrein, nu door het zoogenaamde zuiderpand ingenomen, van de Goudschewagenstraat tot de Walensteeg; in 1604 werd het oosterpand langs de eerstgenoemde straat er bij aangebouwd, in 1663 het westerpand langs de Walensteeg en in 1669 het noorderpand langs de Goudschevest. Die vier vleugels zijn gelegen om een

ruime binnenplaats, die door een heining met loodsjes verdeeld is in twee helften, de eene voor de jongens, de andere voor de meisjes. In 1689 werd het oude zuiderpand geheel vernieuwd en vergroot, in 1762 het oosterpand gesloopt en daar een statig voorgebouw opgetrokken met een royalen ingang, waarboven een groote gebeeldhouwde steen is aangebracht, voorstellende een weesjongen en een weesmeisje, die een doek ophouden, waarop een vers van den Rotterdamschen dichter Jacob Kortebrant te lezen is, behelzende een kort begrip van de opvoeding der weezen; ook nu nog worden alle weezen geacht dit van buiten te kennen. Op de binnenplaats vindt men nog zes van die gedenkstenen, n.l. een in het oosterpand boven den ingang, vlak tegenover den buiteningang, waarop drie allegorische figuren de Opvoeding, Godsvrucht en Mededeelzaamheid voorstellen in een halven krans van wapenschilden van regenten en regentessen. Boven de ingangen der jongens- en meisjesafdeelingen houden twee jongens of meisjes negen wapenschilden vast. Twee andere stenen vertoonen elk een weesjongen en een weesmeisje met het wapen van Rotterdam, waaronder te lezen staat:

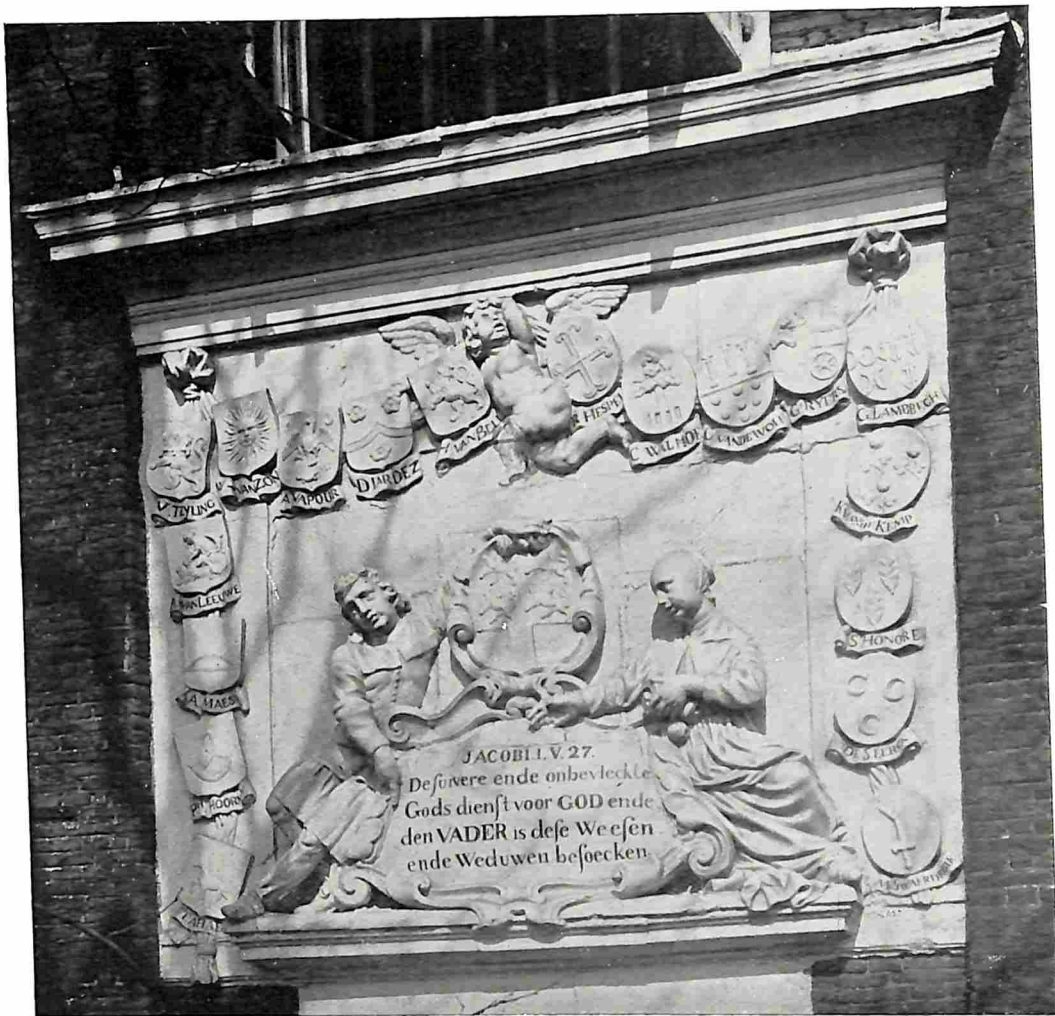
op no. 1

Jacobi I vers 27.
De suvere ende onbevleete
Godsdienst voor God ende
Den Vader is dese, weezen
Ende weduwen besoecken.
en

op no. 2

Die d'arme Wees om Christi
[wil
Weldadigheden gaet be-
[toone
Zal God om d'arme weezen
[wil
Met veele zegeningen
[kroone.

Ook op deze voorstellingen ontbreekt het niet aan wapenschilden. Wie in het weeshuis naar kunst wil zoeken, zal teleurgesteld worden. Slechts een tegeltableau van den Rotterdamschen tegelbakker Jan Aelmis vraagt in een der kamers onze aandacht, terwijl de regenten- en de regentessen-kamer ons in de sfeer brengen van de deftige burgers en burgeressen uit de 18de eeuw, die vol toewijding zich gaven aan het werk der liefde, doch in een

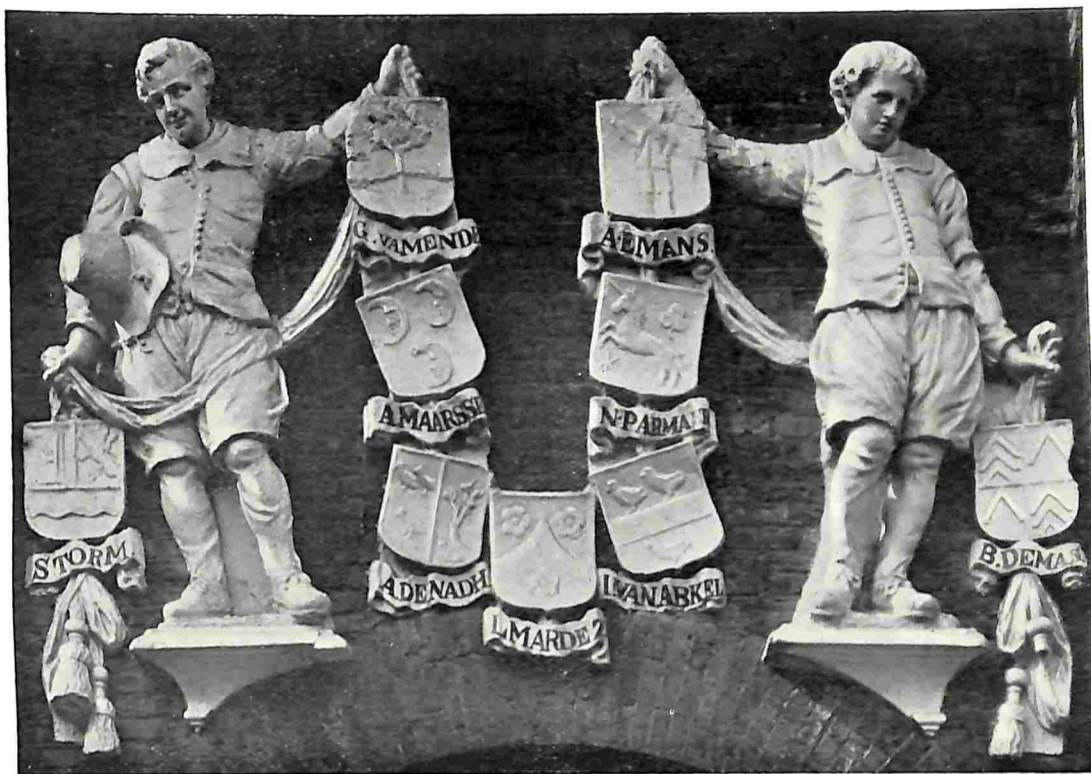
HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM.
GEDENKSTEEN BOVEN EEN DEUR OP DE BINNENPLAATS.

overigens met de uiterste soberheid gemeubeld gebouw wenschten te vergaderen en te werken in een hun passend milieu. Daar heerscht ouderwetsche luxe van den 18de-eeuwschen koopmansstand, stemmig maar toch warm aandoende. Twee schoorsteenstukken van Jan Stolker treft men er aan. Hoe de 600 weezen in 1675 — dus vóór de vergroting en vernieuwing van het zuider- en oosterpand — allen een goed onderkomen hebben kunnen vinden, blijft een puzzle, vooral, omdat men toen ook nog veel meer ruimte noodig had voor provisie en eigen bedrijf. Men denke o.a. aan de nu verdwenen bakkerij met grooten meelzolder en aan de slagerij. Het voorgeslacht stelde trouwens lagere eischen aan een woning en brak zich niet het hoofd met de vraag of bij den bouw en bij de indeeling der vertrekken aan hygiënische voorwaarden was voldaan. De tegenwoordige, keurige badkamers voor de meisjes zouden vroeger overbodige luxe geacht zijn evenals de waschvertrekken met vaste waschtafels. De slaapkamers konden in 1675 met haar kribben voor twee personen natuurlijk veel meer kinderen bergen en op de oude schoolbanken was zeker plaats voor tweemaal het aantal leerlingen van nu. Veel is er in den loop der jaren veranderd en verbeterd, maar als

men een wandeling maakt door het groote gebouw met zijn vele gangen, gangetjes en trappen, zijn ontelbare deuren, zijn groote en kleine zalen, die in elkaar loopen en zijn kamers en kamertjes, eenige voorzien van getraliede vensters, andere van bovenlicht, dan heeft men wel sterk den indruk in oud-Rotterdam te zijn, welke illusie nog verhoogd wordt door de kleeding der weezen, vooral die der meisjes. En op de binnenplaats denkt men zich op een ouderwetsch hofje, geheel afgesloten van de buitenwereld. Het weeshuis vormt inderdaad een maatschappij op zichzelf. Het oppertoezicht wordt sinds 1561 uitgeoefend door regenten, oorspronkelijk geheeten meesters van de weezen, later buitenvaders, ten slotte regenten; al heel spoedig zien wij naast hen hun vrouwen als buitenmoeders of regentessen optreden. Ook nu nog worden dezen door de kinderen als vader en moeder aangesproken.

Het Nieuwjaarsvers van 1645 met den aanvang: „van vad'ren geen gebrek, van meester noch van

vad'ren" ook altijd toepasselijk, vooral, als men naast de „vad'ren" ook aan de moeders denkt, want in het weeshuis heeft men behalve de directrice nog een kindermoeder, een jongens moeder en de meisjesmoeder. De directeur en de directrice zijn de opvolgers geworden van den binnenvader en de binnenmoeder. De laatste treffen wij al in de oudste rekeningen van het weeshuis aan; als binnenvader schijnt eerst de schoolmeester gefungeerd te hebben, die al in 1588 voorkomt en tevens catechiseermeester was. Nog altijd is de school in het weeshuis; dat het onderwijs in die ruim drie eeuwen van karakter veranderd is, behoeft geen betoog. De opvoeding der weezen ademt nog denzelfden geest als voorheen. Men tracht van hen, die zonder beschermers in een harde wereld zijn achtergelaten, degelijke menschen te vormen, die in staat zijn hun eigen brood te verdienen. Werd voor de jongens oudtijds na hun schooljaren een baas gezocht, soms in het huis, waar o.a. kleermaker en schoenmaker best eenige hulp konden gebruiken, nu gaan zij naar de ambachtsschool of worden voor een kantoor opgeleid. De meisjes, die de school verlaten hebben, vinden wij, ook heden nog, allen terug in de brei- en naaikamer, terwijl zij verder in de groote huishouding helpen. Gesponnen wordt er niet meer en het weven van hemden en beddelakens binnenshuis behoort allang tot het verleden, maar even als vroeger laten de Rotterdamsche dames menig fijn stuk naaiwerk in het huis vervaardigen en hebben de weesmeisjes den naam keurig te kunnen stoppen en borduren. Voor uitspanning wordt bij de meisjes de zang zeer aangemoedigd en niet onverdienstelijk beoefend; de jongens kunnen zich aansluiten bij een muziekcorps, dat onder leiding van een der opzichters al menigen prijs bij wedstrijden heeft behaald. Ook de lichamelijke opvoeding wordt niet vergeten; zoowel meisjes als jongens ontvangen gymnastiekles; de jongens zwemmen en eenige dagen in den zomer ergens kampeeren is ook voor een Rotterdamschen weesjongen een groot feest. De opvoeding tot deugd en goede zeden kenmerkte zich in

HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM. GEDENKSTEEN OP DE BINNENPLAATS BOVEN DE DEUR DER JONGENS-AFDEELING.

vroige eeuwen wel door een zeer strenge hand, maar dat was de geest van dien tijd en menige wees uit die honderdtallen kwam uit een zeer ruwe omgeving. Geeseling, opsluiting op water en brood in een donker hok, het dragen van een blok aan het been of van een zotskap waren toen gewone strafmiddelen. Het verlies van den vrijen Zondag of de vrees om in het allerergste geval bij vertrek geen uitzet te krijgen, schijnen nu voldoende te zijn om den baldadigsten bengel en het brutaalste meisje weer op het pad der deugd te brengen. De gezondheid der kinderen baart dikwijls veel zorg; velen zijn er met aanleg voor t.b.c. Buitengewone aandacht wordt dan ook daaraan gewijd. Zwakke kinderen gaan soms voor langen tijd naar buiten; er zijn in het huis ziekenkamers, ook voor lijdens aan besmettelijke ziekten, ingericht, doch in ernstige gevallen wordt van het stedelijk ziekenhuis gebruik gemaakt. Epidemieën, die vroeger meermalen groote toeneming van de weezenbevolking ver-

HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM. GEDENKSTEEN OP DE BINNENPLAATS BOVEN DE DEUR DER MEISJES-AFDEELING.

oorzaaken, b.v. de cholera, waardoor 8 Juli 1833 voor 21 ouderlooze kinderen opnemng werd verzocht, hebben in het algemeen niet veel slachtoffers onder de weezen gemaakt. Bij de pestepidemie in 1635 moesten op één dag zes weeskinderen naar het pesthuis overgebracht worden en gedurende de pestjaren 1664 tot 1666 zijn er in het weeshuis verschillende kinderen aangetast, van welke echter de meeste genezen zijn. De levenswijze der kinderen, het gezonde voedsel en de frissche en lichte slaap-, speel- en werkzalen helpen mee, om menig zwak stumpertje meer levenskracht te geven. Het Burgerweeshuis heeft zich altijd mogen verheugen in de sympathie der Rotterdamsche burgerij. Zoo niet velen hun steentje hadden bijgedragen voor den bouw van deze groote inrichting en rijke liefdegaven telkens maar weer gevloeid waren in de kas, waaruit zoo'n groot gezin onderhouden moest worden, zouden regenten hun taak niet hebben kunnen vervullen en zouden de herinneringsfeesten van het weeshuis niet met zooveel dankbaarheid gevierd kunnen zijn. Alleen de regeering onder Koning Lodewijk meende in 1809 alle reden te hebben om ontevreden te zijn over het bestuur en de kinderen dezer instelling. Wij denken daarbij aan het Weezenoproer ten gevolge van de oproeping van 104 weesjongens om de gedunde gelederen van Keizer Napoleon aan te vullen. Dat weesjongens het zeegat uitgingen was ten allen tijde een gewone zaak geweest, hetzij, omdat zij daarin lust hadden, of omdat regenten het beter oordeelden het huis te ontlasten van onhandelbare en onrustige elementen. Hollandsche jongens gevoelden er echter over het algemeen bitter weinig voor om hun leven voor Frankrijk op te offeren, en regenten van het Rotterdamsche weeshuis vreesden door te gehoorzamen aan het bevel van den Koning in hun plicht jegens hun pupillen te kort te schieten. Daarbij kwam, dat de geheele lagere volksklasse, waartoe de kinderen behoorden, deze zaak tot de hare maakte en er een groote beroering heerschte in al de straten en stegen in de buurt van de Goudsche wagenstraat. De zaak was zelfs den Keizer ter oore gekomen en om erger te voorkomen droeg dus Koning Lodewijk den landdrost van Maasland op zich onverwijld naar Rotterdam te begeven en de stad, zoo noodig gewapenderhand, tot rede te brengen. Toen de kwartierdrost, eenige leden van de stedelijke regeering en de regenten den 18den Juli de jongens bij het middagmaal verrasten om hen voor te bereiden op hun vertrek en tot kalmte aan te manen, daar verzet niets zou baten tegen de aanwezige soldaten en gendarmen, die ook alle uitgangen bezet hielden, bleef den aanwezigen jongens niets over dan zich in hun lot te schikken. Aanwezig waren er echter slechts 21 van de 104 jongens. Den vorigen nacht had er een groote uittocht plaats gehad en geholpen door buitenstaanders hadden 83 zich met touwen uit de slaapzalen op straat laten zakken en bij familie en vrienden een onderkomen gezocht. Het is zeer onwaarschijnlijk, dat de weeskinderen al in het St. Anthonis-gasthuis gestichtskleederen hebben gedragen. Zij zullen gekleed zijn als alle volkskinderen, eenvoudig en degelijk. Van welken tijd ook het bragoentje stamt — het armbiesje van wit en groen of alleen groen uit het wapen der stad — is evenmin te bepalen. Die oude kleeding is, mutatis mutandis, gestichtskleeding geworden en vooral voor de meisjes grootendeels behouden gebleven. Een bijzondere dracht, waardoor de kinderen voor ieder als burgerweezen kenbaar zijn, heeft zeker haar goede zijde, maar daartegenover staat natuurlijk ook een schaduwzijde. Wie zal echter ontkennen, dat het kostuum der grootere meisjes frisch en schilderachtig is en den meesten heel goed staat? De roode rok, met zwart schort en keurslijf, met witten doek en wit mutsje, wordt nog altijd gedragen, maar overigens is er in de laatste jaren alweer heel wat afgeschaft. De zeemleeren handschoenen zijn wegens de duurte vervangen door witte moffen en de zwarte omslagdoeken zijn niet meer te krijgen en nieuwe worden dus niet meer

aangeschaft. Men kan nu de weesmeisjes met langen zwarten mantel zien gaan; alleen het mutsje doet de draagster als een weesmeisje kennen. Sinds bij de jongens de ouderwetsche hoeden en petten plaats gemaakt hebben voor gewone hoofddeksels, zijn zij ook niet erg kenbaar meer. Hun buis heeft nog een bijzondere snit en het bragoentje is in eere gebleven. Het Zoo heeft ook het eeuwenoude weeshuis een compromis moeten sluiten met het nieuwe, doch de oude degelijkheid is gebleven.

Dr. H. C. H. MOQUETTE.

MERKWAARDIGE BLOEMEN.

(Slot).

DE honigzuigers dragen op deze wijze tot de bevruchting van vele bloemen bij, zooals door *Scott Elliot* voor een honigzuigertje op Madagascar, de *Cinnyris souimanga* Gm., is bekend gemaakt. Het vogeltje zet zich op het bovenste bloemblad van de bloemen van den reizigersboom (*Ravenala madagascariensis*), en buigt zich naar den kelkingang daarvan over, om zoo bij de honig te komen. De bloemen zijn tweeslachtig, en de meeldraden zijn eerder geslachtsrijp dan de stempel. Bij bezoek aan zulk een bloem bepoedert het vogeltje bij het aanraken der meeldraden zijn borstveertjes met het rijpe stuifmeel. Bezoekt het nu een andere bloem, welke meeldraden uitgebloeid zijn, maar waarvan nu de stempel rijp is geworden, dan drukt het daarop bij het neerbuigen zijn met stuifmeel bedekte borst, en de bloem is bestoven, waarop bevruchting is verzekerd en enkele zaden in het vruchtbeginsel tot ontwikkeling gebracht zullen kunnen worden. De Honigzuigertjes of Honigvogeltjes zijn kleine diertjes, waarvan de mannetjes schitteren in prachtige kleuren, meestal vol levendigen metaalgans, zoodat men ze met recht de „*Colibris der oude wereld*” genoemd heeft. Bij *Cinnyris Falkensteini* o.a., welke in Oost-Afrika van het Stafanie meer tot aan het Njassameer voorkomt, is het mannetje al bijzonder mooi. Kop en rug van het 10 à 11 c.M. lange vogeltje zijn glanzend blauwgroen, het keeltje glanst met rooden weerschijn, de buik is helder geel met oranje en de vleugeltjes zijn zwartbruin; de staart is blauwzwart. Het fijne snaveltje is gebogen en bijkans 2 c.M. lang. Opgemerkt zij hierbij dat de bloemen der voor

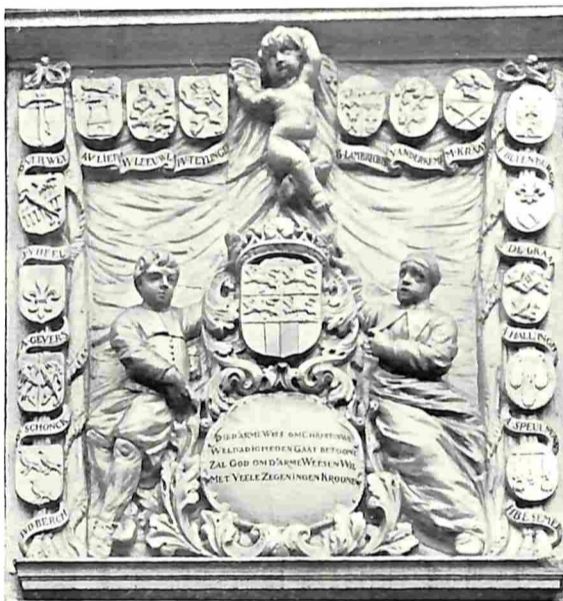

Foto C. Steenbergh.

HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM. GEDENKSTEEN BOVEN EEN DEUR OP DE BINNEN-PLAATS.

Zuid-Afrika zoo karakteristieke *Proteaceeën* volgens *Stark* worden bestoven door *Promerops cafer*. Het geslacht *Strelitzia* omvat een vijftal soorten, waarvan *S. Augusta* (Thbg), die lange stammen of tronken tot pl.m. 6 M. hoogte vormt, de grootste is; de andere soorten maken slechts korte bebladerde tronken of stammetjes (spruiten), en groeien bossig uit. De *S. Augusta* heeft witte bloemen, maar alle andere soorten zijn fraai gekleurd, pomeransgeel met blauw, zooals de bloemen van de in het vorig nummer afgebeelde *Strelitzia reginae*, welke kleuren aan de vreemd gevormde bloeiwijze nog grooter bekoring verleen! In den Hortus te Amsterdam worden beide soorten gekweekt, maar, terwijl de laag groeiende soorten met de oranjegele en blauwgekleurde bloemen elken winter overvloedig bloeien, is dit met de *Strelitzia Augusta* niet het geval. Die bloeit eerst als zij een flinken stam of tronk gevormd heeft. Ik zag haar in bloei in de stad Algiers op een der stadspaleizen, dus in de open lucht. Onze winters zijn blijkbaar te lang en te donker om de bloeibaarheid van deze plant in een kas te bevorderen, waar de temperatuur van *S. Augusta* is niet zoo opvallend als bij de lager groeiende soorten. De bloemen ontspruiten hier zijdelings uit den stam, omtrent de bladerkroon met tweerijig geplaatste bladen, uit smal, puntig toeloopend, en doordat de bloemen vrij hoog boven den grond ontwikkeld worden en wit zijn, vallen ze niet zeer in het oog. Maar toch was het mij een vreugde de merkwaardige bloemen dezer soort, die we hier in kassen zoo

Foto C. Steenberg.

HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM. DE NAAIKAMER.

zelden te zien krijgen, te aanschouwen. Evenals bij de andere soorten worden ook de bloemen dezer *Strelitzia* bestoven door honigvogeltjes, en behooren ze met de andere tot de z. g. „ornithophile planten” zooals de wetenschappelijke aanduiding voor zulke planten is. ☼ Algiers is echter, naar de lezer uit het bovenstaande wel zal begrepen hebben, niet het eigenlijke vaderland der *Strelitzia*'s, dat Zuid-Afrika is; ze worden er slechts als sierplant gekweekt of aangeplant. En dat kan, omdat de winter aan de kust van de Middellandsche zee zacht genoeg is, en de zomer er tropische warmte brengt. In begin April zag ik er, in den Jardin d'Essai, ook de *Strelitzia reginae* en verwante vormen in bloei. Hier, in de kassen, zijn deze thans meerendeels reeds uitgebloeid, na in de donkerste wintermaanden ieder, die ze zag, verheuging te hebben geschonken door haar kleurenweelde en merkwaardigen bloemvorm, die haar belangwekkende levensverhouding tot de vogelwereld verkondigt. Hoe jammer dat we hier ook de honigvogeltjes niet hebben, om ze in sierlijke bedrijvigheid hun wondervol werk bij de bloemen te zien verrichten. Toch kunnen de *Strelitzia*'s hier ook wel zaden voortbrengen, als men de bloemen kunstmatig bestuift, door het rijpe stuifmeel van de eene bloem op den rijpen stempel van de andere over te brengen; wat ook meer dan eenmaal gelukt is. ☼ En nu nog iets over het verloop van den bloei. Alle bloemen ontstaan in de puntig toeloopende, als een reigersnavel er uitzierende stevige, groene scheede, wier randen bovenaan zeer elastisch en vast tegen elkander gesloten zijn. Men voelt de elastische spanning als men de randen van elkander wil verwijderen. En toch rijzen daaruit de teedere bloemen, stuk voor stuk omhoog. Men staat inderdaad verstomd, hoe dit mogelijk is! Maar, zonder eenige beschadiging richten de bloemen zich uit de smalle scheede op; als de eene bloem verbloeit, maakt een volgende zich weer uit de smalle scheede los, tot alle aangelegde knoppen, een vijf- of zestal, het daglicht hebben gevonden, en haar taak hebben volbracht, met of zonder gevolg, zooals dit laatste hier in de kassen, waar de „postillons d'amour”, de honigvogeltjes, ontbreken, meestal het geval is. Maar, de schoonheid der bloemen is er niet minder om! ☼ In cultuur, in kassen, zijn alle in Zuid-Afrika voorkomende vormen, t. w. *Strelitzia reginae* (Ait.) met pomeransgeel en blauw gekleurde bloemen, *S. reginae flava* (zijn: *S. citrina* (Hort.) met bleekere bloemen, *S. r. humilis*, met oranjegele bloemdekbladen, en lageren groei, *S. angustifolia* (Dryand.) met smalle bladen en gelijk gekleurde bloemen, *S. ovata* (Dryand) met ovale bladen, zelfde bloemen, enz. ☼ De cultuur van al deze *Strelitzia*'s is niet moeilijk, en daarbij zeer aanbevelenswaardig voor hen, die over een ruime kas of serre beschikken, waarin een wintertemperatuur van 14—16 gr. Celsius kan onderhouden worden. De wortels zijn dik en vleezig, bijna knolachtig, en de planten verlangen een krachtige, niet te lichte grondsoort, bijv. zandige klei-aarde, voor tweederde deel vermengd met bladaarde, ouden verteerden koemest, en flink wat grof zand (rivierzand). Wijl tijdens den groei der planten, in den zomer, de planten veel water verlangen, moet de pot of kuip, waarin zij worden geplant, ruim met potscherven worden gedraineerd. Uitgesteelde oude planten kan men vermeerderen door scheuren, vlak na den bloei. Wil men de planten uit zaden opkweken, dan moeten de zaden vroeg in het voorjaar in een warme kas in een zandig aardmengsel worden uitgezaaid, en goed warm en vochtig (niet nat) gehouden worden.

A. J. VAN LAREN.

Koningen in Ballingschap

door
CHARLES G. D. ROBERTS.
(Vervolg). 21)HET GELAAT VAN
DEN BEER.

Ik ZAL niet zeggen dat 't geen fijne vertooning is die je ons geeft, Job”, zei de kastelein, op den beschermenden toon die past bij iemand die als 'n

autocraat de talrijke en afwisselende werkzaamheden in een dranklokaal in een Canadeesche hout-stad leidt. „Dat is 't ook!” gaf Job Toomey bescheiden toe. Hij leunde tegen het buffet, juist alsof hij gezegd had: „ik 'n whiskey!”, maar daar hij een werkelijk goed dierentemmer was, wiens oog altijd helder moet zijn en wiens zenuwen altijd volkomen beheerscht moeten worden, bevatte zijn glas niets koppigers dan melk en Vichywater. ☼ Vijftien jaren tevoren was Job Toomey meegegaan met een kleine, rondtrekkende menagerie omdat hij van wilde dieren hield. Hij was als een beroemd man teruggekomen, en de stad Grantham Mills, de belangrijkste stad van zijn geboortedistrict, was trotsch op hem. Hij was directeur van de menagerie van het Sillaby en Hopkins Circus, en temmer en dresseur van een van de mooiste troepen kunsten-vertoonende dieren van heel Amerika. Het was een heele gebeurtenis dat Grantham Mills bezocht was door het circus op den doortocht van het eene belangrijke centrum naar het andere. Er waren twee groote voorstellingen gegeven, 's middags en 's avonds. En nu, na de laatste vertooning, trakteerden eenige van Toomey's oude kennissen hem

Foto C. Steenberg.

HET GEREFORMEERD BURGERWEESHUIS TE ROTTERDAM. DE KLEEDING DER MEISJES.

in de Continental Bar. „Hoe kùn je 't zoo, Job!” zei Sanderson, een oude vlotter die vroeger met Toomey vallen had gezet en gejaagd. „Ik herinner me wel dat je altoos erg glad was in 't begrijpen van wilde beesten, maar zooals die leeuwen en panters en beren en wolven je naar de oogen zien en gehoorzamen as je maar knikt, alsof 't poedelhondjes waren, 'k mot zeggen, ik snap 't niet! En 't is net of ze 't graag doen ook”. „Dat doen ze ook”, zei Toomey. „'t Heele geheim is, dat ik van hullie hou; en zoo gaan ze langzamerhand ook van mijn houden, en probeeren om 't me naar den zin te maken. En dat doe ik met hun óók. En ze weten ook wel dat ik geen gijntjes versta. Vrees en genegenheid door mekaar, mannen — veel genegenheid, en net genoeg vrees om de eerbied d'r in te hou'e — dat is 'n mengsel dat je 'n heel end brengt — tenminste bij dieren!”

De kastelein glimlachte, en was op 't punt 't gewone te antwoorden; maar hij werd onderbroken door een langen, mageren man met leérachtige huid, kapitein van een van de rivier-sleepbooten, wiens oogen scherp als boren waren geworden door 't uitkijken naar boomstronken onder water en zandbanken. „'t Mooiste beest in de heele menagerie is die groote grijze beer”, zei hij, terwijl hij met onfeilbare juistheid in een ruim kistje met zaagsel spuwde. „Ik heb gezien dat je hem niet aan de voorstelling liet meedoen, meneer Toomey. Ik had wel 's willen zien hoe je hem z'n kunsten liet vertoonen”. — Toomey zweeg een oogenblik. En toen met een zekere reserve in zijn toon, antwoordde hij: „O, die is niet erg sterk in 't kunstenmaken”.

De kapitein grijsde plagerig. „Waar is die 't sterkste in, meneer Toomey, in de genegenheid of de vrees?” vroeg hij. „In allebei”, zei Toomey kortaf. Toen ontspande zich zijn streng gelaat, en hij lachte goedig. „De kwestie is, dat we die beer, as 't 'n beetje wil, wel aan 'n dierentuin zullen moeten verkopen. Hij doet m'n prestige geen goed, zie je”.

„Hoe zoo, Job?” vroeg Sanderson, die 'n verhaal in den wind rook. „Nou”, antwoordde Toomey, „om je de waarheid te zeggen, jongens — en ik zeg 't alleen omdat ik hier thuis en onder vrinde' ben — ik ben bang van hem! En dat weet ie! Hij is 't eenige beest dat me ooit vrees heeft kunnen anjagen — echte, barre angst. En dat heb ik nooit heelemaal van me af kunnen zetten. Ik ga voor z'n kooi staan; en dan komt ie met die groote kop van 'm tegen de tralies staan en kijkt me almaar an. En ik kijk hem recht in z'n oogen, en herinner me dan wat 'er tusschen ons is gepasseerd, en dan ben ik nóg bang. Ja, ik zeg je, 't zou toch niks uithalen, jonges, of ik al probeerde om die' beer te dresseeren, en dat mag ik tegen jullie wel zeggen”. „Vertel es, Job!” stelde de kastelein voor, terwijl hij zich met zijn zware lichaam op een klein hoog krukje zette. „Een koor van bijvallers stemde hiermee in en overal uit de gelagkamer kwam men er om heen staan. Toomey haalde zijn horloge voor den dag en berekende even. „We gaan hier vandaan om 5.40 v.m.”, zei hij. „En ik moet toch nog 'n tukje doen ook. Maar 't kàn nog wel. Tot ik met m'n verhaal klaar ben, zijn de rondjes voor mijn rekening. Zeg dus maar op wat 't zijn zal, jonges. Je mot mij niet kwalijk nemen as 'k dit keer niet mee doe. 'n Mensch kan maar zoo en zooveel Vichywater met melk hebben, en ik heb m'n vrachtje binnen”.

„'t Was zóó”, ging hij voort, toen de kastelein zijn plichten vervuld had. „Langer dan negen jaar nadat ik uit Grantham Mills weging, hield ik me as 'n klit an m'n ouwe werk, tot 'k begon te voelen dat ik zoowat alles wat 't 'r te weten viel, afwist van dierendressuur. Nou, ik had geen rust vóór ik weer naar mijn ouwe werk van 't vangen van dieren terug ging, maar met één groot verschil. Ik wou ze nou levend vangen, om ze aan de menagerieën te verkopen en zoo. En 't bleef niet bij denken d'r over, want van 't begin af an ging 't zaakje goed. Maar daar willen we 't nou niet over hebben. Ik kreeg 'r eindelijk genoeg van na 'n heele tijd rondtrekken en allerlei

WAAR BLIJFT MOEDER?

wat je noemt „spannende avonturen”, en zoo nam ik me voor te besluiten met een grijze' beer, en dan de dressuur weer op te nemen, waar ik per slot 't meeste genie in had. Nou, ik wou dan 'n grijze beer hebben; en 't duurde niet lang of ik had 'r een gevonden ook. We kampeerden onder an de heuvels van de Sierra Nevada, in Noord Californië. 't Was goed ter rein voor grijze beren, en we vonden 'n heele hoop sporen. Ik wou d'r een hebben die niet al te lomp groot was, en niet zoo oud dat ie z'n gewoonten niet meer kon afleeren, of te trotsch was om an te leeren. Ik had drie goeie mannetjes bij me, en we verspreidden ons over een groot terrein op zoek naar een spoor dat tot iets zou kunnen leiden. Toen ik dat beest daar in die kooi, dat kapitein Bird zoo bewondert, toevallig vond, wist ik direct dat ik niet op hem uit was. Maar 't malle van 't geval was dat ie heelemaal niet 't zelfde d'r over dacht als ik. Hij zat me op m'n hielen nog vóór ik t'r wat op bedenken kon”.

„Waar voor den drommel was je geweest?” vroeg de houthakker. „Ja, dat was 't 'm net!” antwoordde Toomey. „Zie je, ik had m'n geweer tegen 'n boom gezet, op 'n droge plaats, onderwijl ik over 'n stuk drassig terrein ging, en van plan was voorover op m'n buik wat te gaan drinken uit 'n bronnetje. Nou, de beer was dicht bij 't geweer dan ik, en toen ie me dan ook achterna kwam, ging ik niet terug om dat geweer. Ik liep recht de' heuvel op, met hem vlak achter me an. Toen herinnerde ik me dat 'n grijze beer niet op z'n best loopt as ie schuin tegen 'n heuvel op moet, en dus begon ik in schuine richting te loopen. En dat hielp, want al kon ik niet zeggen dat ik veel op 'm won, was 't toch machtig geruststellend dat 'ie ook niet op mijn scheen te winnen. Zoo-wat 'n driehonderd pas was 't 'n fijne wedstrijd, en ik begon me net af te vragen of die beer al net zoo buiten adem raakte

as ik, toen ik ineens boven op de top van de heuvelrij aanlandde, die net voor me uitliep in 'n soort van elboog. Wat 'r an de' andere kant was, kon ik niet zien, en ik had 'r ook geen tijd voor om 't te onderzoeken. Ik moest 't 'r maar op wagen, en

hopen dat 't 'n val van 'n beetje minder dan duizend voet zou zijn. Ik liep recht naar de' rand, en kon me nog net plat op de' grond gooien en me vastklemmen an 't gras, om niet recht naar beneden te vallen. 't Was 'n heele hoogte — twee honderd voet en meer, steil naar beneje'. En de beer was geen dertig meter achter me. Ik keek naar 'm, terwijl ik daar lag en me an de graswortels vastklemde. Toen keek ik over de' rand naar beneden. Ik was nou niet bepaald bang tot dan toe; ik wist misschien niet genoeg om bang voor welk dier ook te wezen. Maar erg gerust was ik 'r toch ook niet op, en je kun dan ook wel denken dat 't me machtig veel plezier dee' recht onder me, zoowat twintig voet onder me, 'n plateautje met gras en bloeiende planten te zien. D'r was geen tijd om te rekene'. Ik kon me late' vallen, en misschien as 'k geluk had, zou ik blijven liggen waar ik viel op dat plateautje, inplaats van d'r af te vliegen om me te pletter te vallen, óf ik kon blijven waar ik was en door de' beer an stukken getrokken worden, en dat zou binnen zoowat drie seconden gebeuren, zóó hard liep ie. Nou, ik liet me dus zakken over de' rand tot ik alleen an m'n vingers langs de rotswand hing. Toen liet ik me vallen met zoo weinig beweging as ik kon, en greep naar ieder uitsteeksel om m'n val te breken. Ik kwam goed en wel op 't plateautje neer, en tamelijk hard, dat begrijp je wel, maar toch niet hard genoeg om me m'n bezinning te doen verliezen omdat 't gras en de planten nog al zacht waren. En terwijl ik wanhopig met allebei m'n handen uitsloeg kreeg ik 't gras te pakken en bleef liggen. D'r kwamen wat zand en steenen mee naar beneje', en niet zoo zacht ook, op m'n hoofd, en toen d'r niet meer viel, keek ik op. Daar had je de beer, die naar beneje' keek, en een klauw over de rand liet hangen. Hij stond almaar naar me te kijken.

(wordt vervolgd).